

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Sığınmacılara İlişkin Algı ve Tutumları: Bir Vakıf Üniversitesi Örneği

Perceptions and Attitudes of Social Workers on Immigrants and Refugees: An Example of a Foundation University

Halim Baş¹ , Serkan Eti²

Öz

Göç olgusu, sebep ve sonuçları bakımından ülkelerin kamu politikaları üretmelerini teşvik eden itici bir güç olmaktadır. Aynı zamanda dünyada politika rejimlerindeki radikalleşme ve farklı dengeler ışığında önemli bir koz ya da handicap olabilmektedir. Ne var ki, söz konusu stratejilerin ülkeler lehine avantajları var gibi görünse de doğdukları ya da vatandaşı oldukları ülkeden bir yere hareket etmek zorunda kalanlar için çok boyutlu bir sosyal dışlanma sürecine kapı aralamaktadır. Bu durumda göçmenler, statüleri gereği çeşitli politik, ekonomik ve sosyal argümanlarla yüzleşmek zorunda kalmaktadırlar. Sosyal hizmet disiplini ise ekonomik, politik ve sosyal boyutlarıyla dışlanma yaşayan göçmen grupların, buldukları ülkede birtakım hizmetlere erişiminde aracı rol oynamakta, sosyal çalışmacılar ise psiko-sosyal açıdan önemli görevler icra etmektedirler.

Bu çalışmanın amacı, geleceğin sosyal çalışmacıları olarak sosyal hizmet eğitimi almakta olan öğrencilerin mesleki anlayışları çerçevesinde sığınmacılara yönelik tutumlarının anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını ortaya koymaktır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, sosyal hizmet öğrencilerinin sığınmacılara karşı oldukça olumlu bir tutum sergiledikleri, haklarını savunmada onların yanlarında oldukları söylenebilir. Kısaca, mesleklerinin gereği olarak öğrenciler, sığınmacıların haklarının sağlanması için yoğunlukla destekleyici olmaktadır. İkili karşılaştırmalar neticesinde, lisans öğrencilerinin ön lisans öğrencilerine göre radikal olmayan çözüm stratejileri üretme hususunda daha kabullenici oldukları görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin cinsiyetinin sığınmacılara yönelik tutumlarında etkili olmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Göç, Sosyal çalışmacı, Sosyal dışlanma, Tutum, Sosyal hizmet öğrencileri

1 Sorumlu Yazar: Halim Baş (Dr. Öğr. Üyesi), İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Sosyal Güvenlik Programı, İstanbul, Türkiye. E-posta: hbas@medipol.edu.tr ORCID: 0000-0002-4109-1696

2 Serkan Eti (Öğr. Gör.), İstanbul Medipol Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Programcılığı, İstanbul, Türkiye. E-posta: seti@medipol.edu.tr ORCID: 0000-0002-4791-4091

Atf: Bas, H. ve Eti, S. (2021). Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Sığınmacılara İlişkin Algı ve Tutumları: Bir Vakıf Üniversitesi Örneği. Journal of Social Policy Conferences, 80, 175-198. <https://doi.org/10.26650/jspc.2021.80.000088>

Abstract

The phenomenon of migration is a driving force that encourages countries to produce public policies in terms of causes and consequences. At the same time, it can be an important trump or handicap in the light of different balances and radicalization in policy regimes in the world. However, although these strategies seem to have advantages in favor of countries, they open the door to a multidimensional social exclusion process for those who have to move from their country of origin or nationality. In this case, immigrants have to face various political, economic, and social arguments due to their status. Social work discipline, on the other hand, plays an intermediary role in the access of migrant groups, who are excluded from their economic, political, and social dimensions, to certain services in their country, while social workers perform important psycho-social tasks.

The aim of this study is to reveal whether the attitudes asylum seekers in the framework of their professional understanding of the students who receive social work education as future social workers make a meaningful difference. According to the findings obtained in the study, it can be said that social service students have a very positive attitude towards asylum seekers and are on their side in defending their rights. Briefly, as a requirement of their profession, students are intensely supportive to ensure the rights of asylum seekers. As a result of bilateral comparisons, it is seen that undergraduate students are more accepting at the point of producing non-radical solution strategies than undergraduate students. In addition, it is seen that the gender of the students is not effective in their attitudes towards asylum seekers.

Keywords

Migration, Social worker, Social exclusion, Attitude, Social work students

Extended Summary

The phenomenon of migration is a global dynamic that has an impact on its economic, social, political, and cultural dimensions. The events, changes, and transformations that took place in the 20th century on a global scale brought a new movement to the phenomenon of migration. Each of these multiple variables has caused accelerating or restrictive effects on the movement of people from place to place. In the light of these developments, with the development of human rights on a global level, states have started to guarantee their citizens some rights through their own constitution and laws. Economic, social, and cultural rights, especially evaluated in the context of second-generation rights, have been a guarantor of social welfare in proportion to the economic development of states. However, these rights have been difficult to fulfill by the vast majority since they have a certain cost and an aspect that increases the public burdens of states. In particular, the provision of rights such as education, health, work, social security has been shaped within the framework of countries' own internal dynamics. Therefore, there are differences in social welfare among countries in terms of the implementation of these rights. Especially after the middle of the 20th century, people started to migrate from the countries where they were citizens, where they were born and raised, primarily due to these differences, for economic purposes. Although the economic purpose of migration is the most important reason, military, political conditions and other factors are other causes of migration.

On the other hand, there is a definition of confusion between the concepts of immigrants and refugees in the literature related to the immigration phenomenon due to wrong and incomplete information. The main difference between these two concepts is; While migrants are voluntarily relocating for economic welfare, this is a mandatory situation for refugees. According to the definition of the United Nations Organization for Migration, those who are in the status of asylum seekers are individuals seeking international protection. Those who apply for refugee status in accordance with the procedure in their country and are not yet accepted. In this context, the refugee is the people who meet the eligibility criteria within the scope of international and regional documents in a country other than the country they are a citizen of and want to benefit from the protection of the country.

Multidimensional changes that have occurred in the last 40 years in the world force people to migrate from the countries where they were born and citizenship. Countries, where migration is saturated, impose a restriction on refugee status over time, so that state policies force migrants to irregular immigration status.

On the other hand, immigration dynamism may lead to perceptions of security or insecurity in the eyes of local people, and situations of conflict and conflict may reinforce perceptions. In this regard, it is considered that asylum seekers are common to resources, limited guest discourse, and strong attitudes towards citizenship are the most important factors underlying the economic and social perception of refugees. In this case, immigrants have to face various political, economic, and social arguments due to their status.

Social work discipline, on the other hand, plays an intermediary role in the access of migrant groups, who are excluded from their economic, political, and social dimensions, to certain services in their country, while social workers perform important psycho-social tasks. The aim of this study is to reveal whether the attitudes asylum seekers in the framework of their professional understanding of the students who receive social work education as future social workers make a meaningful difference. In the research, the Attitude Scale on Syrian Refugees developed by Çimen and Quadir (2018) was applied to students who received 208 Social Work education. According to the findings obtained in the study, it can be said that social service students have a very positive attitude towards asylum seekers and are on their side in defending their rights. Briefly, as a requirement of their profession, students are intensely supportive to ensure the rights of asylum seekers. As a result of binary comparisons, it is seen that undergraduate students are more accepting of producing less radical solutions than associate students. In addition, it is seen that the gender of the students is not effective in their attitudes towards asylum seekers.

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Sığınmacılara İlişkin Algı ve Tutumları: Bir Vakıf Üniversitesi Örneği

Göç olgusu farklı disiplinlerin kesişim alanı olan dinamik bir süreçtir. Göçü ortaya çıkaran sebep ve sonuçlar merkezinde sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel, coğrafi şartlar yer almakta, çevresel birçok faktör de sürece etki edebilmektedir (Taşçı, 2018: 39). Göçün amaçları insanların bireysel ve toplumsal ihtiyaçları çerçevesinde şekillenmektedir. Bu amaçların başında ise genel olarak daha yüksek refah düzeyine erişmek gelmektedir. Aynı zamanda devletlerin göç politikaları ve gidilecek yerin toplumsal özellikleri ile yerel halkın tutumları önemli olmaktadır (Canatan, 2013: 318). Dünyadaki demografik yapının hızlı dönüşümü hesaba katıldığında göç hareketlerinin devam etmesi öngörülmektedir. Dönüşüm sürecinin sağlıklı yönetişimi için ise çeşitli politikalar önerilmektedir (Şenkal, 2018: 184).

Göç olgusuyla ilintili olarak literatürde göçmen ve mülteci kavramları arasında yanlış ve eksik bilgidен kaynaklı tanım karmaşası olmaktadır. Bu iki kavram arasındaki temel fark; göçmenlerin gönüllü bir şekilde ekonomik refah amacıyla yer değiştirmesi iken, mülteciler için bu durum zorunlu bir hâl olarak ifade edilmektedir (Balyemez, 2019: 519). Uluslararası göçmen doğduğu ya da vatandaşı olduğu ülkeden başka bir ülkede yaşayan kişi olarak tanımlanmaktadır (UN, 2019: 3). Birleşmiş Milletler Göç Örgütü'nün tanımına göre, sığınmacı statüsünde olanlar, uluslararası koruma arayan bireylerdir. Buldukları ülkede prosedür gereği mültecilik statüsüne başvurup henüz kabul görmeyen kişilerdir. Bu bağlamda mülteci ise vatandaşı olduğu ülkenin dışında bir ülkede uluslararası ve bölgesel belgeler kapsamında uygunluk kriterlerini sağlayan ve ülkenin korumasından yararlanmak isteyen kişilerdir (UNHRC, 2005: 441: Oral ve Çetinkaya, 2017: 2-3). Dünyada yaklaşık son 40 yıldır meydana gelen çok boyutlu değişimler kişileri doğdukları ve vatandaşı oldukları ülkelerden göç etmeye zorlamaktadır. Göçün doygunluğa eriştiği ülkeler mülteci statüsünde zamanla sınırlama getirmekte, böylelikle devlet politikaları göçmenleri düzensiz göçmenlik statüsüne zorlamaktadır (Köşk ve Özbek, 2017: 260).

Düzensiz göç literatürde, göç eden kişi ya da grupların sosyal, demografik ve ekonomik profillerinin hızlı değişkenlik arz ettiği, transit, mekik ve sığınmacı göçlerini de içeren göç türü olarak nitelendirilmektedir (Yılmaz, 2014: 1687). Türkiye'de 2011 yılından beri devam eden düzensiz göçler daha çok sığınmacı karakterli göç olmakta, toplumda uyum süreci açısından çeşitli sonuçlar ortaya

çıkarmakta ve araştırmacılar tarafından analiz edilmektedir (Akıncı vd., 2015: 63). 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu düzenli ve düzensiz göç ayırımına Türkiye bağlamında yer vermektedir. Buna göre yasal yollardan olmak kaydıyla Türkiye'ye giriş, kalış ve çıkış düzenli göç; yasa dışı yollardan Türkiye'ye giriş, kalış ve çıkış ise düzensiz göç olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede Türkiye'de bulunanların statüsü "geçici koruma altındakiler" olarak belirlenmiş olmaktadır.

Öte yandan göç dinamizmi yerel halkın gözünde güvenlik ya da güvensizlik algılarına, çatışma ve uyuşmazlık halleri ise algıların pekişmesine yol açacak nitelikte olabilmektedir (Sirkeci ve Cohen, 2015: 16). Bu minvalde sığınmacıların kaynaklara ortak olduğunun düşünülmesi, misafir söyleminin sınırlılığı, vatandaşlık konularında sert tutumlara sahiplik sığınmacılara ilişkin ekonomik ve sosyal açıdan inşa edilen algının temelindeki en önemli unsurlar olmaktadır (Güney ve Konak, 2016: 525).

Çalışmanın amacı, ortaya çıkan bu algı ve tutumlara ilişkin olarak sosyal hizmet öğrencilerinin farklı bir algı ve tutuma sahip olup olmadıklarını ortaya koymaktır. Araştırmada Çimen ve Quadir (2018) tarafından geliştirilen Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği 208 Sosyal Hizmet eğitimi alan öğrencilere uygulanmıştır. Çalışmada öncelikle göç ve sosyal hizmet ilişkisine kısaca değinilmiş ardından literatür taramasına yer verilerek güncel çalışmalar ortaya konulmuştur. Çalışmanın diğer kısmında yöntem ve kapsam sunularak sonuç ve tartışma üzerinden bir çerçeve çizilmiştir.

Göç ve Sosyal Hizmet İlişkisi

Göçün hiç olmadığı kadar hız kazandığı 19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, maddi üretim seviyeleri hayal edilmemiş bir noktaya ulaşmıştır. Bu gelişmeler Batı toplumlarında toplu olarak modernleşme süreci olarak bilinen bir dizi politik, sosyal ve kültürel değişime yol açmıştır. Ulaşım ve iletişim sistemleri giderek daha sofistike ve erişilebilir hale gelmiştir. Büyük şehirler ve şehirler gelişmeye başladıkça, nüfus daha kentsel ve hareketli hale gelmiştir. Piyasalar, mal ve hizmet alışverişinde birincil mekanizma olarak ele alınmaya başlanmış ve özellikle modern kabul edilen sosyal ve ekonomik örgütlenme biçimleri gelişmeye başlamıştır (Hancock ve Tyler, 2001: 13). Tüm bu gelişmelerin yaşandığı sanayi devriminde nüfus devriminin ortaya çıkardığı sosyal buhranları odağına alan bir meslek disiplini olarak ortaya çıkan sosyal hizmet,

20. yüzyılın ilk yarısında Batı’da ve dünyada ortaya çıkarak hızla gelişen refah devleti anlayışı içerisinde anlam genişlemesine uğramıştır. Göç ve sosyal hizmetin normlar ağının karmaşık bir ilişkisi sonucunda derinleşmesine yol açan diğer önemli gelişme noktası Avrupa’da 1950’lerde başlayan emek göçü ve sonrasında aile birleşme süreciyle toplumsal uyum bağlamında ortaya çıkan gereksinim olmasıdır (Akbaş, 2019: 52).

Sosyal hizmet gerek teori gerekse uygulama açısından insanların sorunlarına yönelik çözümler geliştiren bir disiplindir (Artan vd. 2018: 1107). Sosyal hizmet uygulamaları içerisinde, sosyal çalışmacının sorunların çözümü hususundaki ihtiyacı karşılayan rehber ve danışman rolleri en önemli vasfı olmakta, sığınmacı ve göçmenlerin ulaşmakta en çok sorun yaşadıkları barınma, beslenme, sağlık, psikolojik destek, eğitim, çalışma gibi psiko-sosyal ihtiyaçlara dönük hizmetlere erişmelerinde köprü görevi icra etmektedirler (Saruç, 2019: 148; Akbaş vd., t.y.: 78-80). Bu çerçevede sorun çözümü ve ihtiyaçların belirlenmesi sosyal hizmet öğrencilerinin

Öte yandan göç olgusuna politik ve toplumsal düzeyde bakış, göçmenlerin topluma entegrasyonunu kısmen ya da tamamen engelleyebilmekte ve ekonomik anlamın ötesinde bir sosyal dışlanma ortaya çıkabilmektedir (Küçükşen, 2017: 2401). Göçmen gruplarının sosyal dışlanma sorunları ise vatandaşlık ve sosyal haklar çerçevesinde bir perspektifi gerektirmektedir (Dedeoğlu ve Ekiz Gökmen, 2011: 26). Sanayi devriminden hemen sonra meydana gelen buhranlara çözüm getiren sosyal hizmet disiplini 21. yüzyılda vukua gelen iklim değişikliği, yoksulluk, hızlı nüfus artışı, savaş, terör, uluslararası göçler, nüfusun yaşlanması, teknolojik gelişmeler ve daha birçok dönüşümün etkilerini en aza indirmede ulus ötesi bir kimlik kazanmaktadır (Özmete ve Arslan, 2018: 198).

Ülkeler arasında özellikle yoksulluk düzeyleri açısından farklılıklar söz konusudur. Yapılan projeksiyonlara göre 2030 yılında belirgin farklılıkların daha da derinleşeceği öngörülmektedir. Özellikle Sahraaltı Afrika, Güney Asya ve Pasifik bölgelerindeki yüksek yoksulluk oranları gelişmişlik farklılıklarının en bariz örnekleri olmaktadır. Bu beklentinin yüksek yoksulluk oranının olduğu bölgeden daha düşük bölgelere göç şeklinde devam etmesi beklenmektedir (Biçerli, 2016: 32). Göçmenleri doğdukları ya da vatandaşı oldukları bölgeden ayrılmaya iten sebep, dünyanın farklı bölgelerinde söz konusu olan ücretlerdeki büyük farklar olmakta, daha yüksek hayat maliyetleri göz ardı edilerek, göçmenler daha gelişmiş bölgelerde çalışabilmekte ve geride bıraktıkları

ailelerine maddi anlamda katkı ve ülke ekonomilerine katma değer sağlayabilmektedirler (Strangleman ve Warren, 2015: 142; Yılmaz, 2020: 184). İşgücü piyasalarının dönüşümü açısından göçmen hareketliliğinin iyi ya da kötü sonuçları ortaya çıkmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler çoklu beceri düzeylerine sahip bir insan kaynağı için potansiyel taşımaktadırlar. Diğer yandan göçmen emeğinin yerel işgücü piyasalarına dahil olma süreci etkin bir yönetim sürecini gerektirmektedir. Aksi takdirde ücret adaletsizliklerine ve sosyal huzursuzluğa yol açma tehlikesi taşıdığı ileri sürülmektedir (Schwab, 2018: 93).

Bu çerçeveden bakıldığında dünya üzerinde pek çok ülke göç ve göçmenlere dair yeni kurumsal yapılar oluşturmak ve politika üretmek zorundadır. Bu politikaları zorunluluk haline getiren birçok etmen var olmaktadır. Göçün psiko-sosyal ve ekonomik dezavantajlılıklarını en aza indirmek için ise sosyal çalışmacıların genel bir bakış açısının dışına taşan bir tavırla, coğrafi, politik, sosyo-ekonomik, kültürel ve manevi unsurları hesaba katarak alternatif çözüm mekanizmaları geliştirmesi beklenmektedir (Akbaş vd., t.y.: 220).

Literatür İncelemesi

Türkiye’de 2011 yılından beri devam eden düzensiz göç akımının çok boyutlu sonuçları söz konusu olmaktadır. Bu minvalde, göçün entegrasyon ya da dışlanmaya yol açan yönleriyle irtibatlı olarak yerel halk yerleşimcilerinin algıları ve tutumları önemli olmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında son yıllarda bu konuya ilişkin çok sayıda çalışma göze çarpmaktadır. Aslan (2017) araştırmasında Suriyeli sığınmacıların ötekileştirme sürecine etki eden dinamikleri ortaya koymaktadır. Bulgular, ötekileştirme sürecinin inşasında yerel halkın ekonomik seviyesi, mezhep ve siyasal eğilimlerinin en önemli nedenler olduğunu göstermektedir. Boyraz vd. (2018) tarafından yapılan çalışmada Mardin, İstanbul ve Tokat örnekleminde 400 katılımcıya yüz yüze anket uygulanmıştır. Bulgularda yerli halk göçmenlik algısı konusunda akıl ve vicdan arasında sıkışmakta, göçmenlerin ekonomik yük getirdiklerini ve sosyal imkânların daraltıcı etkileri olduğunu düşünmektedir. Ancak savaştan kaçan komşu ülke vatandaşlarına kapı açmanın komşuluk ve din kardeşliğinin ötesinde bir insanlık gereği olduğu yönünde fikirler öne çıkmaktadır. Köse vd. (2018) ise Ankara’da iki ilçe örnekleminde 818 kişi ile yaptıkları anket çalışmasında Suriyeli sığınmacıların sosyoekonomik tehdit ve politik tehdit

olarak algılanmalarında Çankaya ilçesinde politik bir tehdit olarak görme ilişkisi varken, Altındağ ilçesinde yerel halkın sosyal eşitlik ve empati yönelimlerinin politik tehdit olarak görme ilişkisi söz konusu olmamaktadır.

Öte yandan algıları ölçmeye yönelik çalışmalarda negatif dışsallıkların çözümünü merkeze alan çalışmalar var olmaktadır. Bu çerçevede, Aykaç ve Aykaç (2019) çalışmalarında kültürlerarası duyarlılığı ele almaktadır. Bu amaçla göç algısına ilişkin yarı yapılandırılmış mülakat formu ile yaratıcı drama temelli aktif eğitim uygulamalarının kişilerde kültürlerarası duyarlılığı artırdığı, göçmenlere karşı empati kurmayı sağladığı, önyargıları kırmada etkili olduğu ve olumlu algı geliştirmeye katkı sağladığı tespit edilmiştir. Ersoy ve Ala (2019) araştırmalarını Türkiye’de göçmenlerin yoğun yaşadığı illerin başında gelen Osmaniye’de yürütmüşlerdir. Yüz yüze görüşme tekniği ile elde edilen bulgulara göre halk sığınmacı ve mültecileri güvenlik tehdidi olarak algılamakta, kendi çocuklarının eğitimi noktasında olumsuz davranışlarını rol model alacakları ve sosyal gelişimlerinin zarar görebileceği endişesiyle aynı okullarda bulunmasını uygun bulmamaktadırlar. Çalışkan (2019) çalışmasında İstanbul’un iki farklı sosyo-ekonomik ve demografik yapısı olan Sultanbeyli ve Kadıköy ilçelerinde yaşayanların Suriyeli göçmenlere yönelik tutumlarını incelemektedir. Evren hesabından yola çıkılarak her iki ilçede 304’er katılımcıya demografik form ile Tehdit Algısı Ölçeği yöneltmiş ve iki ilçe arasında demografik özelliklerden kaynaklı olarak anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Örselli ve Bilici (2018) yaptıkları araştırmada vatandaşların Suriyelilere yönelik kamu politikaları ortaya konulmaktadır. Bulgulara göre vatandaşların Suriye politikasının bütünüyle gözden geçirilmesi gerektiği yönünde görüşleri öne çıkmaktadır. Bunun yanında katılımcılar Suriyeli göçmenlerin evlerine dönmelerini istemekte ancak çoğunluk Suriyelilerin dönmeyeceğini düşünmektedir.

Göçmen ve Sığınmacılara yönelik inşa edilen algıda şüphesiz yazılı ve basılı medyanın rolü de önemli olmaktadır. Yaylacı (2017) çalışmasında Eskişehir yerel basınında mülteciler ve sığınmacıların haber yapılma şekillerini irdelemektedir. Bu anlamda Eskişehir’de artan Suriyeli sayısına paralel olarak gazetelerin olumsuz bir bakışa sahip oldukları sonucuna varılmaktadır. Yine yazılı ve sanal basın bağlamında Ünal (2014) tarafından yapılan çalışmada internet temelli blog ve forumlarda mültecilere karşı inşa edilen tutumların somut söylemlere yansması ele alınmaktadır. 1035 kullanıcının görüşleri

taranarak betimsel bir analize tabi tutulmaktadır. Bulgularda Suriyeli mültecilere yönelik dışlayıcı, küçümseyici, ötekileştirici söylemlerin ağırlıklı olduğuna ve bu durumun zamanla nefret içeren türden söylemi sıradanlaştırabileceğine dikkat çekilmektedir. Bir diğerinde Türk (2019), medyada Suriyeliler etiketiyle yapılan haberleri betimsel olarak analiz etmiş, göçmenlere tanınan ekonomik ve sosyal hakların yerli halk tarafından farklı şekilde algılandığı, dolayısıyla bu durumun ötekileştirme söylemini temellendirdiğini ve misafirlik söylemini ise etkisiz bıraktığı sonucuna varmıştır. Görsel medya bağlamında yapılan çalışmalar içerisinde İşçi ve Uludağ (2019), çalışmalarında yeni medya platformlarında olumlu ve olumsuz ifadeler ile en önemli gündemlerden biri olan Suriyeli sığınmacıları konu edinmektedirler. Buna göre yeni bir kimlik inşa etme sürecinde olan Suriyelilerin bu söylemlerden etkilendikleri topluma entegre olma sürecine olumsuz etkileri olduğu, topluma uyum konusunda sağlıklı adımlar atılmasının önünde bu durumun engel oluşturduğu sonuçları öne çıkmaktadır. Tümeğ (2018) tarafından hazırlanan raporda Türkiye’de en çok Suriyeli sığınmacı yaşayan iller arasında yer alan Ankara’da saha çalışmasından elde edilen bulgular analiz edilmektedir. Analize göre halkın Suriyeli sığınmacılar konusunda eksik ve yanlış bilgiden kaynaklanan olumsuz algılara sahip olduğu görülmektedir. Özyürek vd. (2019) tarafından yapılan çalışmada Ankara ve Adıyaman’da rastgele seçilen farklı yaş gruplarındaki 374 kişinin Suriyeli mülteciler hakkındaki görüşleri incelenmektedir. Çalışmanın sonucunda işsizlik, istihdam, kültür çatışması ve dil problemleri sorun olarak tespit edilmektedir.

Yerli halkın gözünden yapılan algı çalışmalarının yanında daha özel nüfus gruplarının gözünden çalışmalar da literatürde giderek önem kazanmaktadır. Bu grupların başında üniversite öğrencileri gelmektedir. Korkmaz ve Avcı (2019) tarafından yapılan çalışmada hemşirelik öğrencilerinin göç ve göçmenlik algıları değerlendirilmektedir. Olgu bilim yöntemiyle elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle analiz edilmekte ve öğrencilerin çoğunluğunun göç ve göçmenlere yönelik olumsuz algılara ve metaforlara sahip oldukları tespit edilmektedir. Bununla birlikte öğrenciler göçmen olgusunu bağlı olan, ayrılan ve ruhsal sorunları yaşayanları anlamlandıran bir algı olarak nitelendirmektedirler. Öğrenciler özelinde yapılan bir çalışma Yelpeze ve Güler’in (2018) araştırmasıdır. Üniversite öğrencisi 340 kişiyle yapılan çalışmada merhamet, empati ve anlayış düzeyi yüksek öğrencilerin sığınmacılara karşı daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca ilahiyat fakültelerinde okuyan öğrencilerin

diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilere göre daha olumlu tutum sergiledikleri tespit edilmektedir. Üniversite öğrencileri bağlamındaki bir diğer çalışmada Çimen ve Quadir (2018) üniversite öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutumlarını sivil katılım bağlamında incelemektedir. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılar hakkındaki olumsuz ve radikal kararlara katıldığı, çözüm hususunda alınan kararlar hakkında kararsız görüşlere sahip oldukları, haklarını savunma ve yardımda bulunma ile sivil katılım düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya konulmaktadır.

Kaya (2019) ise araştırmasında üç farklı devlet üniversitesinde öğrenim gören öğretmen aday öğrencilerini çok kültürlülük ve diğerkâmlık açısından incelemektedir. Bulgulara göre en az bir Suriyeli arkadaşı olan ve olmayanlar arasında olumsuz algı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark, büyükşehirlerde yaşayanların diğer yerleşim yerlerinde yaşayanlara göre yine istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var bulunmaktadır. Aldemir (2019) Bursa Uludağ Üniversitesi özelinde Uluslararası İlişkiler öğrenimi gören öğrencilerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin bakış açısını incelemektedir. Araştırmanın sonucunda genel olumsuz bir tutum olduğu, bu olumsuz tutumun göç geçmişi olan kişilerde nispeten daha düşük olduğu ve anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Şen ve Şimşek (2019) çalışmalarında Dokuz Eylül Üniversitesi'nde öğrenim gören Kamu Yönetimi öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılara ilişkin tutumlarını konu edinmektedir. 467 öğrencinin katıldığı anket çalışmasının sonucunda; Suriyeli arkadaş varlığı, kendini güvende hissetme ve ailenin Suriyelilere karşı tutumunun tutum puanlarını etkilediği tespit edilmiştir.

Diğer yandan toplumdaki genel algı ve aktörlerin gözünden Suriyeli ve yabancı uyruklu sığınmacılara yönelik çalışmalar göze çarpmaktadır. Kaya (2017) çalışmasında İstanbul'daki Suriyelilerin yaşam koşullarına yer vermiş ve elde etmiş olduğu bulgularda yerel aktörlerin gözünden işsizlik, gerilim ve şiddet gibi yapısal nedenlerden kaynaklı sorunların olduğunu tespit etmiştir. Yine bir başka çalışmasında Kaya (2016) İstanbul'daki Suriyelilerin şehre bağlılıklarına odaklanmış ve savunmasızlık değerlendirmeleri yapmıştır. Benzer bir çalışmada Aslan ve Güngör (2019) Suriyeli sığınmacıların göç sonrası İstanbul'daki yaşam deneyimlerine ve onların gözünden sorun olarak görülen olgular yansıtılmıştır. Karşılaştırmalı görüşleri yansıtan bir çalışmada

Gözübüyük vd. (2019) Türkiye’deki yerel halkın ön yargıları ve yanlış bilgilerini değiştirmeyi amaçlamıştır. Elde ettikleri bulgularda Türk katılımcıların sağlıklı olmayan bilgilere sahip oldukları, buna karşın Suriyeli katılımcıların dil ve güvenlik sorunu dolayısıyla uyum sıkıntısı yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Erdoğan (2014) çalışmasında sayılara ciddi boyutlara ulaşan Suriyeli sığınmacıların toplumdaki kabul ve uyum yönüne odaklanmış, Türk toplumunun Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşlerini beklenti ve sorun çerçevesinde ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Tuna ve Özbek (2018) çalışmalarında Türkiye’de Güney Ege ve Batı Akdeniz’e yerleşen yabancı uyrukluların toplumsal uyum ve entegrasyon sorunlarını ele almışlardır.

Yöntem

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, Türkiye’de 2011 yılından beri devam eden düzensiz göç hareketlerinin ülkedeki toplumsal kabul ve uyum süreçleri içerisinde etkilerini sosyal hizmet öğrencilerinin algıları üzerinden ortaya koymaktır. Literatür taramasında daha çok yerel halkın algı ve tutumları yazılı ve görsel medyadaki haberlere ilişkin tutumlarından yola çıkarak analiz edilmektedir. Aynı zamanda geniş yaş aralığında alınan deneklerin görüşleri yansıtılmaktadır. Bununla birlikte yakın dönemde farklı yaş kategorileri içerisinde özel olarak öğrencilerin algılarına yönelik çalışmalar giderek artmaktadır. Göç sürecinin kamu politikaları ve uluslararası ilişkiler bağlamı düşünüldüğünde kamu yönetimi ve uluslararası ilişkiler eğitimi alan öğrencilerin tutumları önemli olmaktadır. Sağlık alanında ise hemşirelik öğrencilerinin, nüfus dinamiği içerisinde yerleşik olması beklenen göç nüfusuna ilişkin algıları yine toplumsal dinamiğin sağlığı açısından önemli olmaktadır. Ancak göç sürecine ilişkin olarak bu alanda göç sürecinin meslek aktörü olması beklenen sosyal hizmet öğrencilerinin algılarına ilişkin sadece tek bir çalışma olduğu ve çalışmanın farklı bölüm öğrencileri ile araştırmaya dahil edildiği hesaba katıldığında sadece sosyal hizmet öğrencileri özelinde bir çalışmanın gerekliliği hissedilmektedir. Bu çalışmanın amacı, toplumda sosyal sorumluluk bağlamında bir tutuma sahip olması beklenen sosyal hizmet öğrencilerinin mesleki anlamda bir farklılıklarının olup olmadığını ortaya koymaktır.

Ampirik Uygulama

Veri Toplama Tekniği ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 Eğitim ve Öğretim Yılı'nda İstanbul'da bir vakıf üniversitesinde ön lisans ve lisans düzeylerinde sosyal hizmet eğitimi alan 208 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler gönüllü olarak çevrimiçi anket yoluyla Kasım-Aralık 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Katılımcıların 124'ü ön lisans, 84'ü lisans öğrencisidir. Ayrıca, çalışmaya katılanların 173'ü kadın 35'i erkek öğrencidir. Kadın öğrencilerin çoğunluk olması dikkat çekicidir. Bununla ilgili olarak Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) 2019 yılı istatistiklerine göre en çok kontenjana sahip bir devlet üniversitesine yerleşen sosyal hizmet lisans öğrencisinin %89,6'sı kadın %10,4'ü erkektir. Yine aynı yıl en çok kontenjana sahip bir vakıf üniversitesine yerleşen öğrencilerin %100'ü kadındır (YÖK, 2020) Bu durumda, istatistikler çalışmada toplumsal cinsiyet kategorisinde kadınların oran olarak daha yüksek olmalarını destekler mahiyettedir. Genel istatistiklere bakıldığında ise kadın öğrencilerin sosyal hizmet bölümlerinde görece ağırlıklarının fazla olması dikkat çekmektedir. Anketi dolduran öğrencilere ait daha ayrıntılı demografik bilgiler Tablo 1'de özetlenmektedir.

Tablo 1
Öğrencilerin Demografik Bilgileri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	173	83,2
	Erkek	35	16,8
Yaş	18-24	198	95,2
	25-28	6	2,9
	29-34	4	1,923076923
Eğitim	önlisans	124	59,6
	lisans	84	40,4
Lisans Sınıf	1	18	21,4
	2	13	15,5
	3	9	10,7
	4	44	52,4
Önlisans Sınıf	1	84	67,7
	2	40	32,3
Yaşanılan Bölge	Marmara	184	88,5
	Akdeniz	5	2,4
	İç Anadolu	1	0,5
	Doğu Anadolu	2	1,0
	Güney Anadolu	6	2,9
	Karadeniz	7	3,4
	Ege	3	1,4

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğu (%95) 18-24 yaş aralığındadır. Eğitim düzeyi açısından ise ön lisans (%59,6) ağırlıklı katılımcı profili oluşmaktadır. Buna ek olarak ön lisans öğrencilerinin %67,7'si birinci sınıf öğrencisi, %32,3'ü ikinci sınıf öğrencisidir. Bu durum lisans öğrencilerinde ise, %21,4'ü birinci sınıf, %15,5'i ikinci sınıf, %10,7'si üçüncü sınıf iken %52,4'ü son sınıf öğrencisi şeklindedir. Ayrıca, çalışmaya gönüllü olarak katılan sosyal hizmet öğrencilerinin %88,5'ü Marmara bölgesinden gelen öğrencilerden oluşmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, göçmenlere ve sığınmacılara mesleki bağlamda hizmet sunması hedeflenen sosyal hizmet öğrencilerinin, söz konusu gruplara olan algı ve tutumlarını ölçmek amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Çimen ve Quadir (2018) tarafından geliştirilen ölçekten yararlanılmıştır. Ele alınan ölçek 5 boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları, Olumsuz Fikre Sahip Olma, Radikal Çözüm Üretme, İlimli Çözüm Üretme, Haklarını Savunma ve Yardımda Bulunmadır. Söz konusu ölçek yardımıyla, öğrencilerin algıları ölçülerek, öğrenci grupları açısından farklılıkları incelenmektedir. Analiz kısmında öncelikle, ölçeğin yapı geçerliliği ve güvenilirliği için faktör analizi ve Cronbach's Alfa değerinden yararlanılmakta, daha sonrasında oluşturulan boyutların öğrencilerin demografik bilgileri açısından farkları incelenmektedir. Bu bağlamda, t testi kullanılmıştır.

Analiz

Geçerlilik

Öğrencilerin sığınmacı algı ve tutumlarını ölçmek için ele alınan ölçekteki gizli değişkenlerin oluşturulması ve yapı geçerliliği için faktör analizinden yararlanılmıştır. 208 katılımcının olduğu çalışmada en düşük faktör yükü olarak 0,40 olması gerekmektedir (Hair et al., 2006). Yapılan faktör analizinde en düşük faktör yükü 0,4896'dır. Ayrıca, örneklem yeterliliği için kullanılan KMO değeri ise 0,875 olup, buna göre örneklemin yeterli olduğu söylenebilmektedir. İlave olarak, alt boyutların oluşturulması da anlamlıdır (Bartlett testi=0,2136, $p<0,001$). Faktör analizine ait sonuçlar Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2

Faktör Analizi Sonuçları ve Güvenirlilik

Faktörler	Tutum İfadeleri	Faktör Yükleri	Güvenirlilik
Olumsuz Fikre Sahip Olma	S.7	0.7108	0.88
	S.3	0.6564	
	S.4	0.5794	
	S.9	0.7907	
	S.6	0.7293	
	S.10	0.6984	
	S.5	0.6051	
	S.2	0.6103	
	S.8	0.7212	
Radikal Çözüm Üretme	S.22	0.6241	0.75
	S.11	0.7706	
	S.12	0.7185	
	S.13	0.5569	
İlımlı Çözüm Üretme	S.20	0.5788	0.71
	S.19	0.6364	
	S.23	0.5848	
	S.21	0.5716	
	S.18	0.5107	
Haklarını Savunma	S.16	0.912	0.60
	S.15	0.4896	
	S.17	0.5209	
	S.14	0.6361	
Yardımda Bulunma	S.1	0.5836	0.80
	S.24	0.9163	
	S.25	0.7314	

Kaiser Meyer Olkin Sampling = 0.875

Bartlett Küresellik Testi Ki-Kare 0.2136 sd 300 p<0,001

Tablo 2 incelendiğinde, olumsuz fikre sahip olma boyutu 9, radikal çözüm üretme boyutu 4, ılımlı çözüm üretme boyutu 5, haklarını savunma boyutu 5 ve yardımda bulunma boyutu 2 sorudan oluşmaktadır. Ayrıca söz konusu bu beş boyutun güvenirlilikleri için Cronbach's Alfa değerleri hesaplanmıştır. Hesaplanan en düşük Cronbach's Alfa değeri 0,60 ile Haklarını Savunma boyutudur. Buna sonuçlara göre faktör analizi ile elde edilen 5 boyutunda güvenilir olduğu söylenebilmektedir (Alpar, 2013). Yapılan analiz sonucunda, eldeki veriler ışığında oluşturulan boyutların yapı geçerliliği ve güvenirliliği sağlanmıştır. Analiz sonucu faktörlerin skorları hesaplanarak boyut değerleri elde edilmiştir. Fark testlerinde elde edilen bu değerler dikkate alınmıştır.

Bulgular

Elde edilen 5 boyuta ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 3’de verilmektedir. Buna göre, öğrencilerin hak temelli bir anlayışla önemsedikleri sığınmacı haklarını savunma konusunda düşük yoğunluklu da olsa radikal çözüm üretmekte oldukları görülmektedir. Bir başka ifadeyle, sosyal hizmet öğrencilerinin sığınmacılara oldukça olumlu yaklaştıkları, haklarını savunma konusunda destekleyici yönde oldukları söylenebilmektedir. Kısaca, mesleklerinin gereği olarak öğrenciler, sığınmacıları ulus ötesi göç bağlamında kabul etmekte, haklarının sağlanması yönünde bir tavır sergilemektedirler.

Tablo 3

Boyutlara ait tanımlayıcı istatistikler

Faktörler	N	Ortalama	Minimum	Maksimum	Standart Sapma
Olumsuz Fikre Sahip Olma	208	3,26	1	5	0,77
Radikal Çözüm Üretme	208	2,45	1	5	0,88
İlimli Çözüm Üretme	208	3,29	1,8	4,6	0,60
Haklarını Savunma	208	3,94	1,6	5	0,61
Yardımda Bulunma	208	3,06	1	5	1,14

Tabloda belirtilen boyutlar çerçevesinden ele alındığında öğrencilerin demografik bilgileri açısından farkları incelenmiştir. İlk olarak, öğrencilerin öğrenim düzeyine göre farklılığı ele alınmış elde edilen sonuçlara göre, radikal çözüm üretmede farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre, lisans öğrencileri ön lisans öğrencilerine göre radikal olmayan çözüm stratejileri üretme noktasında daha kabullenici olmaktadır. Ayrıca en yüksek ortalamaya sahip olan haklarını savunma değişkeni, hem ön lisans hem de lisans öğrencileri için hem fikir oldukları konu olarak görülmüştür. Fakat iki grubunda en düşük ortalama ile en az önem verdikleri radikal çözüm üretme konusunda istatistiksel olarak farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 4
Eğitim Düzeyine Göre Farklılık Analizi

Faktörler	Eğitim	Ortalama	Standart Sapma	p
Olumsuz Fikre Sahip Olma	Ön lisans	3,31	0,76	0,215
	Lisans	3,18	0,79	
Radikal Çözüm Üretme	Ön lisans	2,63	0,88	0,000
	Lisans	2,18	0,83	
İlımlı Çözüm Üretme	Ön lisans	3,23	0,60	0,096
	Lisans	3,37	0,58	
Haklarını Savunma	Ön lisans	3,90	0,60	0,159
	Lisans	4,02	0,63	
Yardımda Bulunma	Ön lisans	3,03	1,10	0,670
	Lisans	3,10	1,20	

Ayrıca, öğrencilerin cinsiyetine göre tutumları irdelenmiştir. Yapılan testin sonucuna göre, bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$). Buna göre, öğrencilerin cinsiyetinin, sığınmacılara karşı tutumlarında etkili olmadığı görülmüştür. Sosyal hizmet öğrencilerinin cinsiyet açısından, uluslararası öğrencilere karşı olumsuz fikir, çözümler üretme, yardımlar bulunma konularında eşit olduğu söylenebilmektedir. Ortalama puanlara bakıldığında ise en yüksek ortalamaya sahip olunan husus haklarını savunma olarak görülmekte ve sosyal hizmet öğrencilerinin en önem verdikleri hususun yabancı uyruklu öğrencilerin hakları olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 5
Cinsiyete Göre Farklılık Analizi

Faktörler	Cinsiyet	Ortalama	Standart Sapma	p
Olumsuz Fikre Sahip Olma	Kadın	3,22	0,76	0,128
	Erkek	3,44	0,82	
Radikal Çözüm Üretme	Kadın	2,40	0,86	0,083
	Erkek	2,69	0,99	
İlımlı Çözüm Üretme	Kadın	3,31	0,58	0,291
	Erkek	3,19	0,68	
Haklarını Savunma	Kadın	3,96	0,61	0,325
	Erkek	3,85	0,61	
Yardımda Bulunma	Kadın	3,09	1,14	0,364
	Erkek	2,90	1,14	

Sonuç ve Tartışma

Dünyada ulus devlet anlayışında yaşanan birtakım gelişmeler ve birbirine ekonomik bağımlılık çerçevesinde entegre olmuş ülkeler, ister istemez insanların hareketliliğini cazip kılan temel etmenlerin başında gelmektedir. Bir ülkede farklı sosyo-ekonomik ve kültür temelinden kişilerin göç etmesi birçok açıdan sorunlar meydana getirdiği kabul edilmektedir. Dünyadaki yeni fenomen ülkelerin göç alanında ürettikleri politikalar ve bu politikaların uygulamada ne kadar başarılı olup olmadıklarıdır.

Türkiye bağlamında bakıldığında, Nisan 2011'den bu yana devam eden bir sığınmacı varlığı ve buna yönelik geliştirilen çözümler önemli olmaktadır. Toplumsal uyum ve kabul bağlamında başlangıçta misafir olarak görülen sığınmacıların, çoğunluk açısından kalıcı bir profile dönüşme olasılıkları hesaba katıldığında toplumda yerel halkla bütünleşme açısından haklarındaki algı ve tutumlar yapıcı çözümler açısından stratejik önemde görünmektedir.

Bu açıdan politikaların uygulanmasında istihdam edilecek olan geleceğin meslek profesyonelleri içerisinde sosyal hizmet eğitimi alanların sığınmacılara ilişkin tutumları bir fikir verebilecektir. Bu bağlamda bir vakıf üniversitesinde 2019-2020 Eğitim ve Öğretim Yılı'nda ön lisans ve lisans düzeyinde Sosyal Hizmet eğitimi alan öğrencilerin tutumları bu çalışmada ortaya çıkarılmak amaçlanmaktadır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, sosyal hizmet öğrencilerinin sığınmacılara daha olumlu yaklaştıkları, haklarını savunmada yanlarında olduğu söylenebilir. Kısaca, mesleklerinin gereği olarak öğrenciler sığınmacıları ulus ötesi göç bağlamında kabul etmekte, haklarının sağlanması için çalışmaktadır. Bakıldığında hak temelli yaklaşımı esas alan öğrencilerin insan haklarını merkeze alan bir düşünce yapısında oldukları görülmektedir (Zengin ve Altındağ, 2016: 181). Dolayısıyla gerek kamu yönetimi, (Şen ve Şimşek, 2019: 1967) gerekse de uluslararası ilişkiler eğitimi alan öğrencilerden (Aldemir, 2019: 291) daha güçlü bir tutuma sahip oldukları iddia edilebilir. Çalışmada sığınmacıların haklarını savunmada oldukça olumlu bir tutumları olduğu sonucu Çimen ve Quadır'ın (2018) çalışmalarındaki hak savunuculuğu kısmıyla çoğunlukla örtüşmektedir. Aynı zamanda sosyal hizmet öğrencilerinin %82,2'si bir ülkenin sığınmacıları kabul etmesini insan haklarının gereği olarak addetmektedir. Sığınmacılara yardım etme motifleri açısından öğrencilerin

%58,7'si en azından bir kere yardımda bulunduğunu ifade etmekte, buna karşın sığınmacılara aracılık eden kuruluşlara herhangi bir nakdi yardımda bulunmayanlar ise %59,3'lük bir kitleyi oluşturmaktadır. Buradan hareketle öğrencilerin sosyal temas yoluyla mesleki bir tutum sergileme eğilimleri daha güçlü görünmektedir.

Diğer yandan öğrencilerin %54,3'ü sığınmacılar için toplumsal uyum konusundaki politikaların üretilmesini ve uygulanmasını desteklemekte, ancak %92,3'lük büyük çoğunluk ülkelerindeki sorunlar çözüldükten sonra sığınmacıların ülkelerine geri gönderilmelerini istemektedir. Dolayısıyla sosyal hizmet öğrencilerinin bu husustaki tutumlarında güçlü bir nedensellik görünmemekte, psiko-sosyal açıdan ve kısa vadeli düzeyde bir yaklaşım sergiledikleri söylenebilmektedir.

Sosyal hizmet öğrencilerinin olumsuz tutumları; literatürdeki ekonomik yapı için tehdit oluşturmaları, ülkedeki vergilerden oluşturulan kaynakların sığınmacılara harcanması, ülkedeki iş imkânlarını sınırlamaları ve kanunları ihlal etmeleri, asayiş olaylarına karışmaları gibi gerekçelerden dolayı nedensellik arz etmekte ve sivil vatandaşın görüşlerine çoğunlukla benzer tutum sergilemektedirler (Orhan ve Gündoğar, 2015: 33).

Bir diğer analizde öğrencilerin öğrenim düzeyine göre farklılığı incelenmiş ve elde edilen sonuçlara göre radikal çözüm üretmede farklılık tespit edilmiştir. Buna göre lisans öğrencileri ön lisans öğrencilerine göre daha az radikal çözüm üretmede daha kabullenici olmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin cinsiyetinin sığınmacılara ilişkin tutumlarında etkili olmadığı görülmektedir. Genel olarak sosyal hizmet öğrencilerinin toplumda inşa edilen algı ve tutuma benzer bir görüşe sahip oldukları, farklı olarak insan hakları bağlamındaki bakış açılarından dolayı hak savunuculuğunda daha güçlü bir profil sergilemektedirler.

Bu çerçevede, öğrencilerin sığınmacılara ilişkin algı ve tutumlarını dönüştürmenin yanında, insan hakları merkezli uygulamalı saha çalışmalarında aktif olmaları, empati duygularının gelişimi açısından önem arz etmektedir. Üniversitelerin bu alan özelinde daha çok saha deneyimleri odaklı bir bakış açısını geliştirmesinde yarar görülmektedir. Müfredat içerisinde yer alan göç derslerinin uygulama yönüne ağırlık verilmelidir.

Nihayetinde sosyal hizmet öğrencilerinin sahada olacakları ve ilk elden sığınmacılarla ilgili gözlem ve temaslarını raporlayacakları, ilgili kurumun dikkatine sunacakları varsayıldığında, sosyal hizmet öğrencilerinin hak temelli ve etik değerlere bağlı olarak geliştirecekleri mesleki bir tutumun toplum yapısı açısından olumlu sonuçlar oluşturacağı düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yazar Katkısı: Çalışma Konsepti/Tasarımı: H.B., S.E.; Veri Toplama: H.B., S.E.; Veri Analizi /Yorumlama: H.B., S.E.; Yazı Taslağı: H.B., S.E.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi: H.B., S.E.; Son Onay ve Sorumluluk: H.B., S.E.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Authors Contributions: Conception/Design of study: H.B., S.E.; Data Acquisition: H.B., S.E.; Data Analysis/Interpretation: H.B., S.E.; Drafting Manuscript: H.B., S.E.; Critical Revision of Manuscript: H.B., S.E.; Final Approval and Accountability: H.B., S.E.

Kaynakça/References

- Akbaş, E. Zubaroğlu Yanardağ, M. ve Yanardağ, U. (t.y.). Göç ve Sosyal Hizmet, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Akbaş, E. (2019). Sığınmacı ve Göçmen Çocuklarla Sosyal Hizmet, Ed. Göktuna Yaylacı, F. Kuramsal ve Uygulama Boyutları ile Türkiye’de Sığınmacı, Mülteci ve Göçmenlerle Sosyal Hizmet kitabı içinde (51-65). London: Transnational Press.
- Akıncı, B. Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. Göç Araştırmaları Dergisi, (2), 58-83.
- Aldemir, E. (2019). Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğrencilerinin Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutumlarının İncelenmesi. Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), 265-296.
- Alpar, R. (2013). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Artan, T. Özkan, A. O. Açıkgöz, N. ve Salduz, Ç. (2018). Göç Alanında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Süpervizyon Gereksinimine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi. Atlas International Refereed Journal On Social Sciences, 4(13), 1099-1109.
- Aslan, C. (2017). New Others of Turkey: Syrians. Route Educational and Social Science Journal, 4(8), 335-341.
- Aslan, G. G., & Güngör, F. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul Örneği. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 11(18), 1602-1632.
- Aykaç, M. ve Aykaç, N. (2019). Yaratıcı Drama Temelli Etkinliklerin Kültürlerarası Duyarlılık ve Göçmen Algısı Üzerine Etkisi. Yaratıcı Drama Dergisi, 14(1), 73-98.
- Biçerli, K. (2016). Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Hayat Boyu Öğrenme, İstanbul: Beta Yayıncılık
- Boyraz, E. Sözüpek, H. Esen, S. ve Ay, O. (2018). Vicdan ve Akıl Kıskaçında İnsanlık, Komşuluk, Kardeşlik: Suriyeli Sığınmacılara İlişkin Algılara Politika Pazarlaması Perspektifinden Bir Bakış. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 13(1), 87-112.
- Çalışkan, S. (2019). Ev Sahibi Halkın Suriyeli Göçmenlere Yönelik Tutumu: İstanbul; Sultanbeyli-Kadıköy İlçeleri. Journal of International Social Research, 12(66), 640-650.
- Canatan, K. (2013). Avrupa Toplumlarının Göç Algıları Ve Tutumları: Sosyolojik Bir Yaklaşım. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 3(27), 317-332.
- Çimen, L. K. ve Quadir, S. E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutumlarının Sivil Katılımları Bağlamında İncelenmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(2), 1251-1273.
- Dedeoğlu, S. ve Ekiz Gökmen, Ç. (2011). Göç ve Sosyal Dışlanma Türkiye’de Yabancı Göçmen Kadınlar, Ankara: Efil Yayınevi.
- Erdoğan, M. M. (2015). Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Ersoy, A. F. ve Ala, M. (2019). Suriyeli Sığınmacı ve Mültecilere İlişkin Görüşler: Osmaniye’de Nitel Bir Araştırma. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 54(3), 1343-1356.
- Güney, Ü. ve Konak, N. (2016). Bolu’da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar: Milliyetçilik, Erillik Ve Vatandaşlık Temelinde Öteki Algısı. Alternative Politics/Alternatif Politika, 8(3), 505-535.
- Gözübüyük, M., Kemik, P., & Sever, M. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Yoğun Yaşadığı Bölgelerdeki Yerel Halkın Suriyeli Sığınmacılara İlişkin Görüşleri: Altındağ Örneği. Mukaddime, 10(2), 582-596.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). Multivariate Data Analysis (Vol. 6): Pearson Prentice Hall Upper Saddle River.
- Hancock, P. & Tyler, M. (2001). Work, Postmodernism and Organization A Critical Introduction, SAGE Publications.
- İşçi, D. ve Uludağ, E. (2019). Sosyal Medyada Suriyeliler Algısı: Youtube Sokak Röportajları Üzerine Bir İnceleme. Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi, 3(1), 1-24.
- Kaya, A. (2016). Syrian Refugees and Cultural Intimacy in Istanbul: 'I Feel Safe Here!'. Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research Paper No. RSCAS, 59.
- Kaya, A. (2017). İstanbul, Mülteciler İçin Cennet mi Cehennem mi? Suriyeli Mültecilerin Kentsel Alandaki Halleri. Toplum ve Bilim, 140, 42-68.
- Kaya, Ö. S. (2019). Çokkültürlülük Algısı ve Diğerkâmlık Suriyelilere Yönelik Tutumu Etkiler mi? Öğretmen Adayları Gözünden Bir Çalışma. SDU International Journal of Educational Studies, 6(2), 86-100.
- Korkmaz, M. ve Avcı, İ. A. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Göç ve Göçmen Olgusuna Yönelik Algılarının Değerlendirilmesi, Ed. Çer, E. Kahraman, N. ve Yılmaz, T. IV. Uluslararası Kültür Sempozyumları Uluslararası Sağlık Toplum ve Kültür Sempozyumu Tam Metin Kitabı içinde (228-234).
- Köse, A. M. Sunata, U., & Deniz, E. (2018). Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Empatinin Suriyeli Sığınmacıların Tehdit Olarak Algılanması ile İlişkileri: Çankaya Ve Altındağ Örnekleriyle Bir Yapısal Eşitlik Modeli. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 18(40/2), 283-314.
- Köşk, U. ve Özbek, Ç. (2017). Küreselleşme Ve Uluslararası Göç İlişkisinde Değişen Göçmen Algısı. Researcher: Social Science Studies, 5(8), 247-265.
- Küçükşen, K. (2017). Suriyeli Sığınmacı Kadınlarda Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Çalışma. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(5), 2399-2413.
- Oral, B. ve Çetinkaya, F. (2017). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç, Tanımı, Nedenleri Ve Göç Kuramları. Türkiye Klinikleri Public Health-Special Topic, 3(1), 1-8.
- Orhan, O. ve Gündoğar, S. (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye etkileri. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.

- Örselli, E. ve Bilici, Ö. G. Z. (2018). Vatandaş Gözünden Suriyeli Sığınmacılar Özelinde Türkiye'nin Göç Politikaları: Konya Örneği. Ed. Kamchybekova K. ve Uysad A. International Management and Social Science Symposium Tam Metin Kitabı içinde (321-329).
- Özmete, E. ve Arslan, E. (2018). Göç: Transnasyonalizm ve Transnasyonal Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 173-207.
- Özyürek, A. Kapç, P.E. ve Yıllancı, S. (2019). Farklı Yaş Grubundan Bireylerin Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Durumu Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 56-69.
- Saruç, S. (2019). Sığınmacı ve Göçmen Çocuklarla Sosyal Hizmet, Ed. Göktuna Yaylacı, F. Kuramsal ve Uygulama Boyutları ile Türkiye'de Sığınmacı, Mülteci ve Göçmenlerle Sosyal Hizmet kitabı içinde (141-155). London: Transnational Press.
- Schwab, K. (2018). Dördüncü Sanayi Devrimi, çev: Zülfü Dicleli, İstanbul: Optimist Yayıncılık.
- Şen, G. & Keskin, H. Ş. (2019). Türkiye'deki Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılara İlişkin Tutumları. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1958-1974.
- Şenkal, A. (2018). Küresel Sosyal Politika. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Sirkeci, İ. ve Cohen, J. H. (2015). Hareketlilik, göç, güvensizlik. *İdealKent*, 6(15), 8-21.
- Strangleman T. & Warren, T. (2015). *Work and Society Sociological Approaches, Themes and Methods*, Routledge, çev: Fuat Man, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Taşçı, F. (2018). Sosyal Politikada Dezavantajlı Gruplar: Tarih, Yaklaşım ve Uygulama, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Tuna, M. & Özbek, Ç. (2018). Yerlileşen Yabancılar. Güney Ege Bölgesi'nde Göç, Yurttaşlık ve Kimliğin Dönüşümü, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tümeğ, D. (2018). Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı/Mülteci Algısı Mevcut Durum, Saha Çalışması ve Politika Önerileri. *TÜRKSAM Yayınları*.
- Türk, E. (2019). Türk Basımında Suriyeli Göçmenlere İlişkin Haberlere Yapılan Yorumların İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 17-30.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları:" Öteki" Bağlamında Yabancı Göçmen Ve Mülteci Deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- United Nations High Commissioner For Refugee, Global Report 2005. Glossary.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2019). *International Migration 2019: Report (ST/ESA/SER.A/438)*.
- Yaylacı, F. G. (2017). Eskişehir Yerel Basımında "Mülteciler" Ve "Suriyeliler". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 1-40.

- Yelpaze, İ. ve Güler, D. (2018). The Relationship Between Attitudes Towards Asylum Seekers And Compassion Levels Of University Students. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 5(3), 524-543.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 1686-1705.
- Yılmaz Y. (2020). Dezavantajlı Grup Göçmenler: GSYH- Göçmenler İlişkisinin Türkiye'deki Ekonomik Boyutu. Ed. Osman Akgül. *Sosyal Politikada Güncel Gelişmeler: Dezavantajlı Gruplar*. Kitabı içinde (169-187). Gazi Kitabevi.
- YÖK, Yükseköğretim Program Atlası, <https://yokatlas.yok.gov.tr/> 22.12.2020.
- Zengin, O. ve Altındağ, Ö. (2016). Bir İnsan Hakları Mesleği Olarak Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 179-190.